

ΠΑΙΔΕΙΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΝΑΓΚΑΣ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

ΧΑΡΙΝ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

ΤΗ: ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ ΠΟΛΛΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΝ

<p>ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ Έσωτερικῶ δρ. 6 Έξωτερικῶ φρ. χρ. 7</p>	<p>ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Β. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ <i>Πῶσα αἴτησις καὶ συνδρομὴ ἀποστέλλεται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν.</i> <i>Τιμὴ ἐκάστον φύλλον λεπ. 20.</i></p>	<p>ΓΡΑΦΕΙΑ "ΠΑΙΔΕΙΑΣ," ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 40—Ὁδὸς Σταδίου—40</p>
--	--	--

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ

Εὐχαριστήρια. — Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς συναδέλφους. [Προσόντα ἀπαραίτητα τοῦ διδασκάλου. — Πεσταλότης.] (Μέρος Α'. Ἐκ τῆς γεν. παιδαγ. Συνέχεια τοῦ—περὶ ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν.) Ἠθικὴ Ἀγωγή. — Τὰ πρῶτα ἐλαττώματα. — Αἱ ποιναί. — Αἱ ἀμοιβαί. — Τὸ τῆς φιλοτιμίας αἶσθημα. — Κανόνες Νοθεσίαι. — Τρόποι. — Θεῖος Χρυσόστομος. — Ζήτημα παιδαγωγικόν. — (Ταῖς διευθυνταῖς καὶ διδασκαλίσσαις). — Μέρος δευτ. Μεθοδολ. καὶ διδασκ. Α'. Εἰσαγωγή εἰς τὸ μάθημα τῶν φυσικῶν καὶ ἐφηρμοσμένων ἐπιστημῶν. — Ἡ ἀτελής ἀνάπτυξις τοῦ μαθήματος τούτου καὶ τὰ ἐκ τούτου ἐπακίλουθα. — Σκοπὸς τοῦ μαθήματος. — Ἐπίτευξις τοῦ σκοποῦ. — Ἐκδρομαὶ καὶ ἐπισκέψεις. — Β'. Τὸ γλωσσικὸν μάθημα. — Προφορικαὶ καὶ γραπταὶ ἀσκήσεις. — Κλίσεις ἀπὸ στόματος. — Εὐρέσεις. — Ὀρθογραφικὰ γυμνάσματα. — Ὀδηγίαι. — Α'. κύκλος. — Β'. κύκλος. — Γ'. κύκλος. — Δ'. κύκλος. — Ὀδηγίαι. — Γ'. Ἀριθμητικὴ (Ἀσκήσεις καὶ προβλήματα Α'. τάξις. Ἡ ἔννοια τῶν πρώτων ἀριθμῶν. — Ἡ ἔννοια τῆς μονάδος. — Β'. τάξις. Σχήματα γεωμετρικὰ. — Μέρος τρίτον. Ποικίλα. — Ἀλληλογραφία.

Καθηκὸν ἀπαραίτητον θεωρεῖ ἡ «Παιδεία» κατὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ 2ου φυλλαδίου νὰ ἐκφράσῃ δημοσίᾳ τὰς ἐνθέρμους εὐχαριστίας πρώτον μὲν εἰς τὸν ἀξιότιμον κ. Γ. Παπασωτηρίου τμηματάρχην τῆς δημοτ. παιδεύσεως, ὅστις, μετὰ πατρικῆς στοργῆς μεριμνῶν καὶ φροντίζων ὑπὲρ τῆς ἀνυψώσεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως καὶ τοῦ διδασκαλικοῦ γοήτρου, ἔσπευσεν ἅμα τῇ ἐκδόσει τοῦ πρώτου φυλλαδίου, νὰ συστήσῃ αὐτὸ θερμῶς εἰς τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ κ. Ἐπιθεωρητάς, νὰ προτρέψῃ δὲ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ προβῶμεν μετὰ θάρρους εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν· δεύτερον

δὲ εἰς ἅπαντα τὸν τύπον, ὅστις πάνυ προθυμῶς συνέστητε τὸ φύλλον ἡμῶν καὶ τρίτον εἰς πάντα ἐργασθέντα καὶ ἐργαζόμενον πρὸς εὐδῶσιν αὐτοῦ.

Τοῖς φίλοις συναδέλφοις.

Ἄσμενοι ἀπαντῶμεν εἰς τοὺς συναδέλφους ἐκείνους, οἵτινες δι' ἐπιστολῆς συγχαίρουσιν μὲν ἡμᾶς διὰ τὴν ἴδρυσιν τοιοῦτον περιοδικοῦ τοῦ ὁποίου τὴν ὑπαρξίν θεωροῦσι μὲν ἀπαραίτητον, παρακαλοῦσι δέ, ὅπως ὑποβιάσωμεν τὴν συνδρομὴν, ἵνα προσιτώτερον καὶ τοῖς μικρὰ κερδιζοῦσι καταστῇ. Συντασσόμενοι τῇ

γνώμη αὐτῶν ἐλαττοῦμεν μὲν τὴν τιμὴν εἰς **6** μόνον δραχμὰς, περιορίζομεν δὲ ἐξ ἀνάγκης τὴν ἐκδοσὶν εἰς ἓν ὀλιγότερον φυλλάδιον κατὰ μῆνα· μετ' ἐνδομύχου ὅμως λύπης ἐκφραζόμεθα δι' ἐκείνους τῶν συναδέλφων, οἵτινες οὐ μόνον δὲν μᾶς ἐνεθάρρυνον εἰς τὸ χρησιμώτατον δι' αὐτοὺς τοῦτο ἔργον, ὅπερ ἐπεχειρήσαμεν, ἀλλὰ καὶ ἀπέτρεψαν ἡμᾶς νὰ προδῶμεν εἰς τὴν πραγματοποίησιν αὐτοῦ, περιστάντες τὰ τῶν διδασκάλων διὰ τῶν μᾶλλον μελανῶν χρωμάτων.

Ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως βεβαίως τῆς ἀγγελίας ἐγνωρίζομεν ὅτι ἀποτεινόμεθα πρὸς συναδέλφους, οἵτινες μετὰ πολλῶν ἀγώνων, παρακλήσεων καὶ οὐχὶ σπανίως μετ' ἀλγεινῆς ταπεινώσεως κατορθώνουσι νὰ εὕρωσι θέσιν τινὰ ἀντὶ εὐτελεστάτου καὶ γλισχροτάτου μισθοδότης ἀγῶν τῆς ἐργασίας τῆς μεστῆς φροντίδων καὶ ταλαιπωριῶν εἰς ἢν ἐκουσίως ὑποβάλλουσι ἑαυτοὺς οἱ ταλαιπώροι σκαπανεῖς τῆς παιδείας, διότι καὶ ἡμεῖς, αὐτοὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τὸ πλήρες πικριῶν ποτήριον διδασκαλικὸν ἐκενώσαμεν. Δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἀκριβῶς ὁ ἐξευτελισμὸς εἰς ὃν κατεδικασεν ἡ Κοινωνία τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων, εἰς οὓς ἀναθετὴ καὶ ἐμπιστεύεται τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἠθικὴν διαμόρφωσιν τῶν νεαρῶν καὶ τρυφερῶν βλαστῶν αὐτῆς παρὰ τῶν ὁποίων πολλὰ τὰ χρυστὰ ἐν τῷ μέλλοντι ἀπεκδέχεται. Μετὰ στωϊκῆς ἀπαθείας ἠκούομεν καὶ ἀκούομεν προσηλαστικῶς ἐκφερομένην τὴν ἐντιμον προσηγορίαν τοῦ ἐπαγγέλματος ἡμῶν καὶ τὴν κατάπτωσιν τῆς νομισθύνης ἡμῶν ἐπὶ τοσοῦτων, ὥστε πᾶν ὅτι διαφεύγει τὸν κοινὸν νοῦν διδασκαλικὸν νὰ προσαγορεύηται. Ἄλλ' ἀκριβῶς δι' ὅλα ταῦτα βαρέως φέροντες προέβημεν εἰς τὴν ἐκδοσὶν τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν καὶ δι' οὓς λόγους εἰς τὸ προηγουμένον φύλλον ἀνεπτύξαμεν. Δι' αὐτοῦ θέλομεν νὰ ἐνθαρρύνομεν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀνακουφίσωμεν, νὰ παρηγορήσωμεν αὐτόν. Δι' αὐτοῦ ἀκριβῶς ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀποσπᾶσωμεν αὐτόν ἐν μέρει ἐκ τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ τύπτω, τύπτεις εἰς αὐτὸν ἄλλοι ἀνπλεῶς ἐβύθισαν αὐτοὺς, καταστήσωμεν δὲ αὐτόν δημοτικώτερον, λαοφιλέστερον· δι' αὐτοῦ θ' ἀφαιρέσωμεν μικρὸν κατὰ μικρὸν προλήψεις, αἵτινες δυστυχῶς ἀπὸ μεγάλας κεφαλᾶς ἐξεληθόντες ἐνεχαράχθησαν καὶ ἐρριζώθησαν τόσο βαθέως εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν, ὥστε ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονὴ ἀπαιτεῖται καὶ σκόπιμος ἐργασία, ἵνα ἐπιτευχθῆ ἡ ἐκρίσιν αὐτῶν.

Πῶς ὅμως θὰ κατορθωθῆ ἔργον τόσο δυσχερές; Ὅπως βεβαίως καὶ τὰ ὁμοίως φύ-

σεως αὐτοῦ. «Ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν» λέγει ὁ Σωτὴρ εἰς τοὺς προσερχομένους αὐτοῦ. Αὐτὸ ζητεῖ καὶ ἡ Παιδεία ἀπὸ τοὺς ἐργάτας τῆς ἀμπελωνίας τῆς αὐτῆς τὴν γενναίαν δόσιν συνιστᾷ εἰς τὸν ἀσθενῆ αὐτῆς· ὅταν διὰ τοιούτου ὀπλισμοῦ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ὀπλισθῆ, τότε θὰ διανοιγῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. τότε θὰ ἴδωμεν τὰς ἀληθεῖς πληγὰς τοῦ ἔθνους, τότε θὰ διωγνώσωμεν τὴν γάγγραιναν τὴν ἀπειλητικὴν.

Πρὸς τοὺς διπνεκῶς δὲ μεψιμοιροῦντας τὴν τύχην αὐτῶν συναδέλφους καὶ ἀποκαρτερήσαντας καὶ ἀπογοητευθέντας ὑπομιμνήσκωμεν αὐτοὺς τὸν βίον πάντων τῶν διδασκάλων καὶ μεγάλων παιδαγωγῶν ἀπὸ τοῦ Σωκράτους μέχρι τοῦ Πεσταλότη, ὅστις ἦτο βίος ἀταπαρνήσεως, καὶ ἀφοσιώσεως μόνον πρὸς τὸ ἑαυτῶν ἔργον, ζῶντες ὡς οἱ ἔσχατοι τῶν ἀνθρώπων· καὶ ὡς παράδειγμα φέρομεν αὐτὸν τὸν κορυφαῖον τῶν παιδαγωγῶν Πεσταλότην. Ὁ μέγας οὗτος Ἐλβετὸς παιδαγωγὸς καὶ εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς καὶ πλουσίας οἰκογενείας. Ἐσπούδασε τὰ νομικὰ κατ' ἀρχὰς πρὸς τὸν σκοπὸν, ὅπως συντάξῃ νόμους, νομίζων ὅτι δι' αὐτῶν ἡδύνατο νὰ ἀνυψώσῃ ἐκ τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ. Ἰδὼν ὅλα τὰ σχέδια αὐτοῦ ματαιωθέντα καὶ ἀναφώνησας: **Ἔλεγε, ὁ μέλλον τῶν ἐθνῶν μόνον ἐκ τῶν σχολείων ἐξαρτᾶται, εὐθὺς μετὰ ζήλου ἀπαραμίλλου ἠσπᾶσθη τὸ τοῦ διδασκάλου ἔργον. Ἔλεγε, ὁ οὐράνιον, ὁ εὐγενὲς ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου, ἔλεγε, καὶ τὸ καλλίτερον ἢ νὰ περιστοιχίζηται τις ἐξ ἀνθρώπων, οὓς δύναται νὰ διαπλάσῃ, ὅπως αὐτὸς θέλει, παρέχω διδάσκαλος ὢν, περισσοτέρας ὠφελείας εἰς τὸ ἔθνος ἔλεγε, ἢ ὅσας θὰ παρεῖχον, ἐὰν εἶχον τὸ ἀνώτατον κυβερνητικὸν ἀξίωμα. — Προσέλθετε, τέκνα μου, ἔλεγε, εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· θὰ σᾶς ἀγαπῶ· θὰ σᾶς διδάσκω τὸ μέσον, δι' οὗ νὰ κερδίζητε ἐντίμως τὸν ἄρτον σας. — Οὕτως ὁ Πεσταλότης ἐξ ἰδίων ἀγοράσας οἰκίαν μετέτρεψεν αὐτὴν εἰς σχολεῖον, ἐνθα διετήρει περὶ τοὺς ἑκατὸν ὑποτρόφους. Ἰδοὺ δὲ τί ἔλεγε εἰς τινὰ φίλον του μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τινῶν. — «Ἡ περιουσία μου κατεστράφη, ἀλλ' ἡ μέθοδός μου ἐπέτυχεν· εἶμαι πλουσιώτερος νῦν, ἢ πρότερον.» Εἰς τινὰ δὲ ἐπιστολὴν ἔγραψεν. — «Ὁ βίος μου ὑπῆρξεν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη διηνεκῆς ἀγῶν κατὰ τῆς δυστυχίας· καὶ σήμερον ἀκόμη ἀποφεύγω τὴν κοινωνίαν, διότι οὐδὲ τὸ κατάλληλον ἐνδυμα ἔχω, ὅπως παρουσιασθῶ εἰς αὐτήν. Δὲν ἐξέρχομαι τῆς οἰκίας, ἐκ φόβου μὴν**

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'.

ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ
ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
Locke Περὶ ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν

Μέρος δευτέρον. Ἡθικὴ ἀγωγή

(ΚΕΦ. 6—κζ'.)

(Συνέχεια ἴδε ἀριθ. 1 σελ. 4)

Τὰ πρῶτα ἐλαττώματα. — Αἱ ποιναί. — Αἱ ἄμοιβαί. — Τὸ τῆς φιλοτιμίας αἴσθημα.

Κεφ. 6. Β'. Τὰ πρῶτα ἐλαττώματα. — Ἀπὸ ἡ Λώκκε ἀνέπτυξεν, ὡς προεξέθεσάμεν, τὴν φυσικὴν ἀγωγὴν, μεταβαίνει εἰς τὸ β'. μέρος τοῦ βιβλίου του, εἰς τὸ, περὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς.

Ἀρχόμενος δὲ ταύτης ἀπὸ τοῦ Β'. κεφαλαίου, ἐξαιρεῖ τὴν σπουδαιότητα τῆς καλῆς ἀνατροφῆς, συνιστῶν εἰς τοὺς γονεῖς τὴν αὐστηρότητα κατὰ τὴν μικρὰν ἰδίαν ἡλικίαν τῶν παιδῶν καὶ εἰς ἐκεῖνα τῶν ἐλαττωμάτων, ἅτινα μικρὰ καὶ ἀφανῆ εἶνε ἐν ἀρχῇ. Παραδέχεται ὁ Λώκκε ὅτι πολὺ κακῶς ἀνατρέφουσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα ἐκεῖνοι τῶν γονέων οἵτινες ἢ δεικνύουσι τελείαν ἀδιαφορίαν πρὸς τὰ τοιοῦτου εἶδους ἐλαττώματα, ἢ εὐθεροῦντες αὐτὰ ἐλάχιστα ἢ καὶ ὑποθάλλουσι εἶναι ὅτι ἀσυνειδήτως αὐτὰ, νομίζοντες ὅτι οὐδὲν κακὸν δύναται νὰ πηγᾶσῃ ἐξ αὐτῶν· καὶ ἀναφέρει τινὰ ἐξ αὐτῶν.

α') Τὴν κακὴν ἔξιν τοῦ νὰ κτυπῶσιν οἱ μικροὶ τὰς τροφὰς ἢ τὰς μητέρας ἢ τοὺς βαστάζοντας αὐτὰ. Ταύτην, λέγει, πολλοὶ τῶν γονέων δὲν θεωροῦσιν ὡς ἐλαττώμα· δύναται ὅμως νὰ ἀποβῆ αὕτη ὡς τοιοῦτον ἐπαναλαμβανόμενα συχνάκις· ἐξ αὐτῆς δύναται νὰ γεννηθῆ τὸ αἰσθημα τῆς ἀσπλαγχνίας· καὶ τῆς πρὸς τοὺς ὁμοίους του ἀσπλαγχνίας· καὶ ὅμως πολλοὶ τῶν γονέων οὐ μόνον δὲν φροντίζουσιν, ἵνα ἐκκριθῶσιν ἐνωρὶς πρὶν ἢ θέσῃ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο βαθέως τὰς ρίζας, ἀλλὰ, καὶ τὸ ὑποθάλλουσι ἀσυνειδήτως προτρέποντες μάλιστα τὰ ἑαυτῶν τέκνα εἰς τοῦτο· μετὰ ταῦτα, ὡς δευτέρον ἐλάττωμα ἀνοφέρει ὁ Λώκκε, ὅπερ ἐντελῶς παραμελεῖται παρὰ τῶν γονέων τὴν κακὴν τάξιν, ἢν πολλὰ τῶν μικρῶν, ἰδίᾳ τῶν κορασιῶν, ἔχουσιν, τὸν καλλωπισμὸν, τὰς ἐρωτοτροπίας καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν ἡ κουφόνεια ἢ κερδοδοξία καὶ τὰ παρὰ πλῆθια δύναται νὰ γεννηθῶσιν· ὡς τρίτον σπουδαῖον ἐλάττωμα θεωρεῖ ὁ Λώκκε τὴν ψευδολογίαν· οἱ πλεῖστοι τῶν παιδῶν, λέγει, τείνουσι εἰς τοῦτο· ἀλλὰ τίνες εἶνε ἐκεῖνοι, οἵτινες καλλιεργοῦσι καὶ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο; Πάλιν οἱ γονεῖς· διότι πολλάκις εὐφρολογήματά τινὰ ἐξερχόμενα ἐκ τοῦ στόματος τοῦ παιδὸς ἀρέσκουσιν εἰς τοὺς γονεῖς. Ἡ ἐπιδοκιμασία δ'

καταγελασθῶ ὑπὸ τῶν διαβατῶν ὁμοιάζω ἐπαίτη. Χειλιάκις ἐστερήθη δειπνοῦ· καὶ καθ' ἣν ὥραν οἱ μαθηταί μου ἐκάθητο νὰ δειπνήσωσιν ἐγὼ κατεβρόχθιζον καθ' ὅδον τεμάχιον ξηροῦ ἄρτου.

Ἀγαπητοὶ συναδέλφοι· τὸ ἔθνος ἡμῶν κινδυνεύει τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων· ὡς ἐμφορηθῶμεν καὶ ἡμεῖς ἐκ τοιαύτης, εἰ δυνατόν, πρὸς τὸ ἔργον ἡμῶν ἀγάπης ἐὰν θέλωμεν νὰ τὸ ἀναδείξωμεν μέγα. Δύο δὲ τινὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται ἵνα ἔχωμεν· πίστιν εἰς τὸν Θεὸν σταθερὰν καὶ ἀκράδαντον καὶ ἀγάπην τοιαύτην πρὸς τὸ ἔργον. ἢν ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος συνιστᾷ γράφων πρὸς Κορινθίους (Α. ιγ'. 1.). Δὲν ζητοῦμεν παρ' ἡμῶν ὃ φίλοι, ἔλεγε εἰς τινὰ ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς διδασκάλους ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας Ἰούλιος Φερρὺ κατὰ τὸ 1883, πολλὰς καὶ φιλοσοφικὰς γνώσεις, ζητοῦμεν ἐκεῖνο ὅπερ εὐρίσκει τις εἰς καλὸν καὶ εὐσεβῆ χριστιανὸν εἰς εὐσί νείδητον ἄνθρωπον καὶ ἀφωσιωμένον πρὸς τὴν πατρίδα πολίτην· ὀλίγας ἐγκυκλοπαιδικὰς γνώσεις, ἀρκετὴν εὐαισθησίαν καὶ ἀληθῆ πρὸς τὸ ἔργον ἡμῶν ζῆλον.

Τὰ ἐφόδια ταῦτα συνιστᾷ καὶ ἡ «Παιδεία» εἰς πάντας τοὺς ἐργάτας αὐτῆς· ὅταν οὗτοι διὰ τούτων ἐφοδιασθῶσι τότε καὶ τὴν βελτιώσιν αὐτῶν θὰ ἐπιδιώξωσιν καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων θὰ ἀναζητήσωσι· τῆς κοινῆς δὲ ἐκτιμήσεως καὶ ὑπολήψεως τοῦ ἔθνους θὰ ἀπολαύωσι.

Τὸ εὐχάριστον ὅτι ἔχομεν ἡδὴ καὶ ἐπιθεωρητὰς, οἵτινες ἐλπίζομεν ὅτι θὰ συνεργασθῶσι καὶ οὗτοι μετὰ τὴν αὐτὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν· εὐτυχῶς, ὡς μανθάνομεν πάντες σχεδὸν θεωροῦσι τοὺς διδασκάλους τοὺς ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν αὐτῶν ὑπαγομένους ὡς τέκνα καὶ συναδέλφους. Ἐὰν δέ, ὡς καλοὶ πράγματι πατέρες, κατορθώσωσι καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ διατηρήσωσι τοὺς ἑαυτὸν συνεργάτας διὰ διαίτης μᾶλλον ἢ διὰ φαρμάκων τότε ἡ «Παιδεία» θὰ πλέξῃ τὸ προσῆκον αὐτοῖς ἐγκώμιον. Περὶ τούτου εἶμεθα πεπεισμένοι στηριζόμενοι εἰς τὰ εὐγενῆ αὐτῶν αἰσθηματα καὶ εἰς τὴν διοικητικὴν τῶν ἱκανότητα. Πλὴν συνιστῶμεν καὶ τοῖς συναδέλφοις νὰ ἀγαπῶσι καὶ νὰ θεωρῶσι τούτους ὡς πατέρας μετ' ὧν δύναται νὰ συζητῶσιν ἐλευθέρως πᾶν ὅτι ἀφορᾷ τὸ ἔργον αὐτῶν. Τὴν συνεργασίαν ταύτην μετ' ἀγρύπνου βλέμματος θὰ παρακολουθῆ ἡ «Παιδεία».

αὕτη ἐνθαρρύνει αὐτὰ εἰς τὸ νὰ πλάττωσιν ὄχι ὀλίγα διὰ τῆς ἀχαλινώτου φαντασίας καὶ οὕτω καθίστανται ἀνευλικρινεῖς, ψευσταί, ὑποκριταί· ὡς τέταρτον ἐλάττωμα ἀναφέρει τὴν *λαμπαργίαν*· παραδέχεται ὅτι ὑπὸ τῶν γονέων καὶ αὕτη ἀναπτύσσεται· διότι οὗτοι ὑποχωροῦντες εἰς πολλὰς ἀλλοκότους ὀρέξεις καὶ διαθέσεις τοῦ παιδός, ἀγοράζουσι πολλάκις πολλὰ πράγματα ὅλως περιττὰ εἰς αὐτὸν γλυκύσματα, ἀθύσματα διπλᾶ καὶ λοιπὰ, διδάσκοντες οὕτω καὶ τὴν πρὸς τὰ χρήματα σπατάλην.

Ἰδιοτροπία τῶν παιδῶν.— Ἐκείνο ὅμως, ὅπερ μεγαλύτερος τονίζει ὁ Λώκκε καὶ θεωρεῖ ἐκ τῶν μεγίστων ἐλαττωμάτων, εἶνε αἱ ἰδιοτροπία τὰ κοινῶς λεγόμενα καπρίτσια τῶν παιδῶν. Κατ' οὐδένα τρόπον θέλει ὁ Λώκκε, ἵνα ὑποχωρῶσιν οἱ γονεῖς εἰς ταύτας· οὐδὲ καὶ ἐὰν ἐκδηλοῦνται αὐταὶ διὰ φωνῶν καὶ κλαυμάτων. Ἐὰν τὸ πρῶτον ἡ μήτηρ ὑποχωρήσῃ ἔχασε πλέον· ὁ μικρὸς ἔλαβε θάρρος καὶ τὸ αὐτὸ θὰ ἐπαναλάβῃ ἐντονώτερον εἰς καὶ οὕτω καθεξῆς. Ὁ Λώκκε ἔχει γνώμην ὅτι κατὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν πρέπει νὰ φερώμεθα αὐστηρότατοι, ἔστω καὶ εἰς τὰ ἀπλούστατα.

Κεφάλ. Γ'. Αἱ ποιναί.— Οἱ γονεῖς, λέγει, ἐὰν θέλωσι νὰ ἐπιβάλλωνται εἰς τὰ τέκνα τῶν καὶ νὰ ἔχωσι κύρος αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν, ὀφείλωσιν ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας νὰ εἶνε σταθεροὶ εἰς αὐτὰς μὴ ἐπιτρέποντες κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐπαναλαμβάνηται ὑπὸ τῶν παιδῶν, πᾶν ὅτι αὐτοὶ ἔχουσιν ἤδη ἀπαγορεύσει. Πρὶν ἢ καταφύγωσιν εἰς ποινὰς καὶ εἰς ραβδισμούς συνιστᾷ τοὺς καλοὺς καὶ εὐγενεῖς τρόπους, εἰς οὓς πρέπει ἐνωρὶς νὰ συνειθίζωσιν οἱ παῖδες. Ὑβρεῖς, φράσεις ἀσχήμους, βλασφημίας καὶ τὰ παραπλήσια ἐντελῶς ἀπαγορεύει ὁ Λώκκε. "Ἡκίστα δὲ εἶνε ὁπαδὸς τοῦ μαστιγίου, ὅπερ δύναται νὰ ἐμβάλλῃ μίσος καὶ ἀποτροπίασιν πρὸς τὸ καθήκον· ἄλλως τε λέγει ἡ τειοῦτου εἶδος ἀγωγή δὲν ἀρμόζει εἰς ἐλευθέρους χαρακτήρας· ἐνδεχόμενον δὲ νὰ διορθώσῃ τινὰ τῶν ἐλαττωμάτων, ἀλλ' οὐδέποτε θὰ ἀναπτυχθῇ ἐν τῷ παιδί ἡ αὐτενέργεια δι' ἧς δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ πράξῃ ὅτι μέγα, ὅτι ἀληθὲς ὅτι ὑψηλόν. Τὴν πρακτικὴν αὐτὴν ἀπευθύνει μᾶλλον εἰς τοὺς διδασκάλους ὁ Λώκκε, οἵτινες λέγει πολὺ συχνὰ ἀγαπῶσι νὰ καρυκεύωσι τὰ μαθήματά τῶν καὶ διὰ ραβδισμῶν! ¹

Κεφ. Δ'. Ἀμοιβαί.— Οὐδέποτε, λέγει ὁ Λώκκε, πρέπει νὰ ὑποσχωμέθα εἰς τὰ παιδιά ἀμοιβὰς ὑλικὰς χρήματα, γλυκύσματα καὶ τὰ τοιαῦτα διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν καθήκοντός τινος. Ὁ παῖς ἀνάγκη ἐνωρὶς νὰ συνειθίσῃ νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ αἰσθάνηται ἀποστροφήν εἰς πᾶσαν κακὴν πράξιν καὶ λόγον, μόνον καὶ μόνον διότι ταῦτα εἶνε ἐναντίον τοῦ καλοῦ. Τούναντίον δι' ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν εἰς τὰς ἀγαθὰς πράξεις.

Τὸ τῆς φιλοτιμίας αἶσθημα.— Ὡς μοχλὸν ὁ Λώκκε εἰς τὸ σύστημα τῆς ἀνατροφῆς ἔχει τὸ τῆς φιλοτιμίας αἶσθημα. Δι' οὗτου καὶ μόνου τοῦ λαμπροῦ μέ-

¹ Ὁ Λώκκε συνιστᾷ καὶ τὴν ράβδον εἰς περιστάσεις καθ' ἃς θὰ ἴδωμεν.

σου θὰ κατορθώσωμεν νὰ διεγείρωμεν τὴν πρὸς τὸ καλὸν καὶ πρὸς τὸ καθήκον ἀγάπην τοῦ παιδός. Τοῦτο ἕως δ' ἄλλωκε θεωρεῖ πολὺ λεπτόν καὶ συνιστᾷ μεγάλην προσοχὴν κατὰ τὴν διεγερσιν ἐκ φόβου μὴ ὑπερβολικὴ διαστολὴ αὐτοῦ συνεπάγῃ δυσάρεστα ἀποτελέσματα. Κατὰ τὸν Λώκκε λοιπὸν πρέπει νὰ δεικνύωμεν μὲν ψυχρότητα ὁσάκις δικραττεῖ ὁ παῖς ὅσα ἡμεῖς ἔχομεν ἤδη ἀπαγορεύσει. φαιδροὶ δὲ νὰ εἴμεθα κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος. Οὐδέποτε δὲ πρέπει νὰ ἐπιτρέπωσιν οἱ γονεῖς τοὺς ὑπηρετάς νὰ περιθάλλωσιν τοὺς μικροὺς ὁσάκις οὗτοι διατελοῦσι τιμωρημένοι. Μᾶς συνιστᾷ δὲ πολὺ ὁ Λώκκε καὶ τοῦτο· νὰ προσέχωμεν, ἵνα μὴ ἐπιπλήττωμεν τὸν παῖδα ἐνώπιον ἄλλων προσώπων ἀλλ' ἰδιαιτέρως πάντοτε, διότι λέγει ἡ αἰδώς εἶναι αἴσθημα ὅπερ λίαν ταχέως ἐξαφανίζεται. Ἀνάγκη δὲ ἡ αὐστηρότης νὰ διαρκῇ μέχρι οὗ ἐπέλθῃ ἡ μεταμέλεια τοῦ παιδός· ἀλλ' ἐκείνο ὅμως εἰς ὃ μεγαλύτερος ἐπιστᾷ τὴν προσοχὴν τῶν παιδαγωγῶν εἶνε τὸ ἐξῆς.— *Ὁφείλουσι νὰ ἐπιπλήττωσιν ἄνευ πάθους καὶ κατ' ἴδιαν.*— Ὁ παῖς, λέγει, πάντοτε αἰσθάνεται σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἐκτίμησιν αὐτῶν· δι' αὐτὸ ὁ παιδαγωγὸς πρέπει νὰ ἐκμεταλλεῖται τούτο θεωρῶν ὡς ἀνωτέραν ποινὴν διὰ τὸν τρόφιμον.

Κεφ. Ε'. Κανόνες νοουθεσίας.— Ἐλαχίστας νοουθεσίας καὶ κανόνας πρέπει νὰ εἶδῃ ὁ παιδαγωγὸς εἰς καὶ τοὺς τροφίμους αὐταὶ μᾶλλον νὰ βεβαιώνωνται διὰ πρακτικῶν παραδειγμάτων.

Κεφ. ς'. Τρόποι.— Οἱ καλοὶ τρόποι διδάσκονται διὰ παραδειγμάτων μᾶλλον ἢ διὰ λόγου. Ὁ Λώκκε ἐπαναλαμβάνει τὸ τῶν προγόνων ἡμῶν ἐνταῦθα.— Ὁ λόγος νοουθετεῖ ἀλλὰ τὸ παράδειγμα ἐλκύνει.— Γονεῖς εὐσεβεῖς καθιστῶσιν καὶ τὰ τέκνα τῶν εὐσεβῶν γονεῖς ἐγκρατεῖς παθῶν ὡσαύτως· γονεῖς ἔχοντες εὐγενεῖς τρόπους, τούτους μεταδίδουσιν καὶ εἰς τὰ τέκνα τῶν, ἅτινα ἐν παντὶ καὶ πάντοτε πᾶσαν καταβάλλουσι προσπάθειαν, ἵνα μιμηθῶσιν αὐτούς· ὡς πρὸς δὲ τὴν μετὰ τῶν δούλων ἀναστροφήν συμφωνεῖ πληρέστατα ὁ Λώκκε καὶ ἐνταῦθα μετὰ τοῦ Σταγειρίτου, (μεταφράζων σχεδὸν τὰ αὐτὰ τὰ ἐν τῇ Πολιτ. 7, 17) ὅστις λέγει ἡ ἠθικὴ μόρφωσις τῶν παιδῶν πρέπει νὰ ἀρχηται ἀπὸ τοῦ χρόνου καθ' ὃν οὗτοι ἀνατρέφονται ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Ἡ μετὰ τῶν δούλων ἀναστροφή οἱ λόγοι, οἱ μῦθοι καὶ τὰ ἀκούσματα τὰ ἀπρεπῆ, πρέπει αὐστηρότατα νὰ ἀπαγορεύωνται. Ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τοῦτο παρατηρεῖ ὅτι πᾶσα αἰσχρολογία πρέπει νὰ ἐξορίζηται καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως.— ἐκ τοῦ γὰρ εὐχερῶς λέγειν ὅτι οὖν τῶν αἰσχροῶν γίνεται καὶ τοῦ ποιεῖν σύνεγγυς.— *Καθήκον λοιπὸν τῶν καλῶν καὶ φιλοστόργων γονέων* εἶνε νὰ παρακολουθῶσι ἀνὰ πᾶν βῆμα τὰ τέκνα αὐτῶν, νὰ ἐπαγρυπνῶσιν ἐπ' αὐτῶν γινόμενοι αὐτοὶ πρῶτον τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐγκρατείας. *)

* Θερμότερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Λώκκε ἐκφράζεται ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν κεραλαίῳ.—Θερμῆ πρὸς τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας παραίνεσις περὶ ἀνατρο-

Β'.
ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ
—
Ζήτημα Παιδαγωγικόν

Ταῖς διευθυντρίαις καὶ διδασκάλοις τῶν Παρθεναγωγείων. — Πρωτόπειρος τις συνάδελφος διδάσκουσα ἐν τινι δημοτικῷ σχολεῖῳ καὶ ἀποροῦσα τίνα ἐργόχειρα νὰ διδάξῃ καὶ πῶς θὰ διδάξῃ ταῦτα, ζητεῖ τὴν γνώμην ὑμῶν. Ὑποδείξατε ὑμεῖς δι' ἐπιστολῆς ταῦτα, παραθέτουσαι ἐν τέλει καὶ ὑπόδειγμα τοῦ τρόπου καθ' ὃν διδάσκετε τὸ μάθημα.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
—
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

Β'.
ΦΥΣΙΚΑΙ ΚΑΙ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Ἡ ἀτελής ἀνάπτυξις τοῦ μαθήματος τούτου καὶ τὰ ἐκ τούτου ἐπακόλουθα.— Ἐὰν τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἐκαλλιέργουμεν, ὡς ἐπρεπεν, εἰς τὰ δημοτικὰ ἡμῶν σχολεῖα, ἐὰν εἰδόμεν τὴν προτήκουσαν αὐταῖς θέσιν ἐν τῷ προγράμματι τῆς ὕλης, ἐὰν δὲν ἐδιδάσκωμεν αὐτὰ ἀπὸ τῆς ἑώρας πρὸς ἐπίδειξιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἡμῶν γώσεων, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς ἐποπτείας τῶν παρατηρήσεων, τῶν πει-

φῆς τῶν τέκνων εἰς τὰς γλαφυρὰς διδασκαλίας τοῦ λέγων:

«*Ακούσατε οἱ πατέρες. Παιδεύετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας. Εἶνε τραχεῖα ἡ νεότης καὶ ἔχει ἀνάγκη πολλῶν ἐπιμελητῶν καὶ διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν καὶ συντρόφων καὶ ὁδηγῶν. Καὶ μετὰ τούτων δὲ φροντίδας ἐὰν δυνηθῶμεν νὰ συγκρατήσωμεν αὐτὴν, θὰ εἶνε λίαν εὐχάριστον. Διότι ἡ νεότης εἶνε οἶονε ἵππος ἀδάμαστος καὶ ἀνημέρον θηρίον. Ἄν λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ πρώτης ἡλικίας θέσωμεν αὐτῇ φραγμοὺς καλοὺς, δὲν θὰ ὑποβληθῶμεν μετὰ ταῦτα εἰς πολλοὺς μόχθους, ἀλλ' ἡ συνήθεια θὰ χρησιμεύῃ αὐτοῖς ὡς νόμος ἀπαράβατος τοῦ λοιποῦ. Ἄς μὴ ἐπιτρέπωμεν αὐτοῖς νὰ πράττωσι μηδὲν ἐξ ἐκείνων, ἄπερ εἰσὶ μὲν τερπνά, φέρουσι ὅμως βλάβην, μηδὲ ἄς χωρίζωμεθα αὐτοῖς λήγοντες ὅτι εἰσὶ παιδὲς ἐτι...*

Αἱ μητέρες ἐπιτηρεῖτε σφόδρα τὰς θυγατέρας· ἡ φροντίς αὕτη εἶνε εὐκόλος εἰς ὑμᾶς· ἐπαγρυπνεῖτε, ὅπως ἐν τῷ οἴκῳ διαμένωσι πάντοτε· πρὸ πάντων δὲ διδάξατε αὐτὰς νὰ ὦσιν εὐλαβεῖς καὶ κόσμιαι, νὰ καταφρονῶσι τῶν χρημάτων καὶ νὰ μένωσιν ἀκαλλώπιστοι. Μετὰ τοιούτων ἀρετῶν νομφεύσατε αὐτάς.

Ὁ θέλων νὰ ἀναγνώσῃ τὰς γλαφυρὰς διδασκαλίας, ἃς θερμῶς συνιστῶμεν εἰς πάντα διδάσκαλον καὶ γονέα, ἃς ζητήσῃ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα τὴν μετάφρασιν αὐτῶν, ἧτις ἐγένετο μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Δρακοντίδου, καὶ εἰς ἣν ἐτηρήθη τὸ κάλλος τοῦ συγγραφέως. (Ἐγκριμέναι ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλλ. σχολείων. (1, 20).

ραμάτων καὶ ἐφαρμογῶν, τότε θὰ εὐημέρει περισσότερο ὁ Ἑλληνικὸς λαός, θὰ ἐπροχώρῃ δὲ γιγανταίοις βήμασιν εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν· ἐὰν δὲ οἱ ἀποτελλόμενοι εἰς τοὺς μικροὺς δήμους διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι ἐξωκειοῦντο περισσότερο πρὸς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων τῶν χωριῶν, παρηκολούθουν δὲ πιστῶς τὸ ἔργον τῶν χωρικῶν, τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ἀμπελοφυλακίαν κλ. ὠδήγουν καὶ τοὺς μαθητὰς εἰς τὰς ἐργασίας τῶν γονέων, ἀρούμενοι ἐντεῦθεν τὴν ὕλην τοῦ σχολείου αὐτῶν, οὕτως ὥστε νὰ ἐμφυτεύωσιν τὴν πρὸς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὰς τέχνας ἀγάπην ἀπὸ τὰς πρώτας εἰσέτι ἡμέρας, τῶν μαθητῶν αὐτῶν, τότε φιλοπονώτερος δὲ πρὸς τὴν περιστάσιν καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ μὴ ἐγκαταλείπων τὰ βέβηκα καὶ τρέχων πρὸς τὰ ἀβέβηκα, οὐδὲ θὰ ἐπέτρεπε ποτε τὸν υἱὸν του νὰ ἀσπασθῇ ἄλλην ἐκτὸς τῆς γεωργίας τέχνην ἢ ἐπιστήμην. Ἐὰν δὲ καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν πόλεων κατενόουν τὸν σκοπὸν, ὃν ἐπιδιώκει τὸ μάθημα τοῦτο καὶ παρεσκευάζοντο πρότερον εἰς τὰς ἐπιστήμας ταύτας καλλίτερον ἢ τοῦλάχιστον ἐβουλοῦντο διὰ καταλήλων ἐγχειριδίων ἀποκλειστικῶς δι' αὐτούς, οὐδέποτε δὲ εἶδον βιβλίον τι ἡκίστα ἀρμόζον εἰς τοιαύτην, ἡλικίαν δι' οὗ καθίσταται ὁ μικρὸς ἀληθὲς ψιττακὸς ἀποστηθίζων σειράν ὄρων ἐπιστημονικῶν ἢ διαιρέσεων τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ ἀκατανόητων δι' αὐτὸν τότε θὰ ἐβλέπομεν καὶ τέκνα πλουσιῶν καὶ εὐγενῶν ἐπιτεδομένα εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, τὰς τέχνας.

Σκοπὸς τοῦ μαθήματος.— Τὸ μάθημα τοῦτο, ὡς γνωστόν, διὰ δύο λόγους εἰς τὰ σχολεῖα ἡμῶν εἰσῆχθη. Ὁ πρῶτος λόγος εἶνε ὅτι θὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ τοῦτο, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖᾳ μαθήματα, ὡς μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκομεν πρὸς ἀνάπτυξιν δηλ. τῆς βουλήσεως, τῆς αὐτενεργείας τοῦ μαθητοῦ, ἐν ἄλλαις λέξεσι θὰ ἐπιδιώξωμεν δι' αὐτοῦ τὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν ἀγάπην τοῦ παιδός πρὸς τὰς ἐργασίας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ σύμπαν κινούμενον, ἐργαζόμενον· ὁ δὲ δεύτερος εἶνε πνευματικὸς· διὰ τοῦ μαθήματος δηλ. τούτου θὰ ἀναπτύξωμεν τὰς αἰσθήσεις τοῦ παιδός.

Ἐπίτευξις τοῦ σκοποῦ.— Ἀλλὰ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ διπλοῦ σκοποῦ ἀνάγκη ἡ φύσις τοῦ ἀντικειμένου καλῶς νὰ ἐξετάζηται ὡς καὶ τοῦ φυσικοῦ φαινομένου, ὡς καὶ ἡ χρῆσις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ, ἣν ποιεῖται ὁ ἄνθρωπος πρὸς ἐκπλήρωσιν ἀτομικῆς τινος ἢ κοινωνικῆς ἀνάγκης· ὁ διδάσκαλος δὲν πρέπει νὰ περιορίζηται εἰς ἀπλὴν καὶ ξηρὰν περιγραφὴν τοῦ φυσικοῦ ἀντικειμένου ἀλλὰ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἄνθρωπον νὰ τὸ ἐξετάζῃ, τινὲς τρόπῳ οὗτος δι' αὐτῶν παρεσκευάζει καὶ ἐξασφαλίζει αὐτῷ τὰς συνθήκας τῆς ὑπάρξεως, ἀναπτύξεως, προαγωγῆς· πρόκειται λ. χ. περὶ μηλέας δὲν θὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν ξηρὰν περιγραφὴν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας δύναται ἡ μηλέα νὰ ὑπάρχῃ, νὰ ἀναπτύσῃ—

ται, να προάγεται· τούτου ἕνεκα δὲν πρέπει νὰ διδάσκωνται κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων τὰ μαθήματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Κατὰ τὰς μικρὰς δὲ ἰδίαι τάξεις ὁ χρόνος τῆς διδασκαλίας ἐκάστου φυσικοῦ φαινομένου καὶ τῶν ἐργασιῶν ἀνάγκη νὰ εἶνε εἰς ἀλληλουχίαν πρὸς τὸν χρόνον καθ' ὃν αὐταὶ ἐκτελοῦνται ἢ ἐκεῖνα συμβαίνουσιν. Οὕτω λ. χ. περὶ ἀμπέλου, οἴνου, γεωμῶν δύνανται ὁ διδάσκαλος νὰ διδάξῃ κατὰ Ὀκτώβριον. Περὶ σπορᾶς, σιτηρῶν καὶ περὶ βροχῆς τὸν Νοέμβριον· περὶ χιόνος καὶ πάγου τὸν Δεκέμβριον· περὶ κυνηγίου καὶ διαθερῶν τὸν Ἰανουάριον· περὶ κλαδείας, ἐμβολιασμοῦ, φυτείας, καθαρισμοῦ τῶν φυτῶν κλπ. κατὰ τὴν ἄνοιξιν· περὶ θυέλλης κατὰ τὸ θέρος κλπ.

Ἐκδρομαὶ καὶ ἐπισκέψεις. — Καὶ ἐν τῷ μαθήματι τούτῳ τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου εἶνε συμπληρωματικόν· πᾶν ὅπερ ὁ μαθητὴς εἶδε μὲ τὸς ἰδίους του ὀφθαλμούς, αὐτὸ θὰ συμπληρώσῃ ἢ μᾶλλον θὰ τὸ πλουτίσῃ τὴν γλῶσσάν του διὰ νέων ὄρων, ὧν ἔλαβεν ἤδη ἐκ τῆς ἐποπτείας τὴν ἔνοιαν· ἀλλ' ἐν παντὶ καὶ πάντοτε αὕτη πρέπει νὰ προηγήται· καὶ αὐτὰ τὰ κοινότατα πράγματα, ἄτινα, χιλιᾶκις ἐνδεκόμενον νὰ ὑπέπεσαν εἰς τὰ βλέμματα τῶν παιδῶν, ἀνάγκη νὰ παρουσιάζωνται πρὶν ἢ ἐξετασθῶσιν· νὰ γίνηται κυριολεκτικῶς, εἰ δυνατόν, ἢ κατὰλήψεις τοῦ πράγματος· ἕκαστον ἀντικείμενον ἐπὶ τόπου νὰ ἐπισκέπτονται οἱ μαθηταί. Ὡς βᾶσις τοῦ μαθήματος θὰ τεθῶσιν αἱ ἐκδρομαὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, τοὺς κήπους, τὰ δάση καὶ αἱ ἐπισκέψεις εἰς ἐργοστάσια καὶ ἐργαστήρια. Καὶ ἴσως μὲν ἐκεῖνοι καὶ παρ' ἡμῖν γίνονται ἀπαξ τοῦ μηνὸς ἢ καὶ τῆς τριμηνίας καὶ τοῦτο μᾶλλον χάριν περιπάτου ἢ χάριν τοῦ μαθήματος· ἀλλ' αἱ ἐπισκέψεις οὐδέποτε. Εἰς πάντα σήμερον τὰ καλῶς λειτουργοῦντα σχολεῖα ἀπαραίτητοι θεωροῦνται αἱ τοιαῦται ἐκδρομαὶ καὶ ἐπισκέψεις οὐ μόνον εἰς ἐκεῖνα τῶν σχολείων ἄτινα στεροῦνται ἐκτενῶν κήπων, ἐργαλείων γεωργικῶν, μουσειῶν κλπ. ἀλλὰ καὶ παρ' ἐκείνοις εἰς ἃ ἐμορφώθησαν ὀλοκλήρα ἐργοστάσια ἐργαστήρια καὶ κηποὶ γεωργικαί· παρ' ἡμῖν πολλῶν περισσώτερον, ἀφοῦ ἔχομεν σχολεῖα μὲ τέσσαρας μόνον ξηροὺς τοίχους κάπου κάπου καὶ μὲ τίποτε εἰκόνας καὶ χάρτας. Πανταχοῦ σχεδὸν εἰς τὰ προγράμματα τῆς ὕλης τῶν δημοτικῶν σχολείων ὀρίζονται κατὰ μῆνα αἱ ἐπισκέψεις ἅς καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα κάμνουσιν.

Τοιαῦτα προγράμματα θὰ δώσωμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς «Παιδείας» λίαν προσεχῶς· διότι ὡς χαίροντες ἠκούσαμεν παρὰ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ κ. Μιχαλοπούλου ὅτι ὠρίσθη καὶ διὰ τὰ ἐναῦθα σχολεῖα τὸ ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης πρὸς τοιαύτας ἐκδρομάς· ἀλλ' οἱ διδάσκαλοι δὲν πρέπει μόνον εἰς ἐκδρομάς νὰ περιορισθῶσιν ἀλλὰ νὰ μιμηθῶσιν καὶ τοὺς ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ συναδέλφους αὐτῶν ἀκολουθοῦντες τὸ πρόγραμμα ὅπερ θὰ δώσωμεν αὐτοῖς· βεβαίως ἴσως τοῦτο φανῇ παράδοξον εἰς πολλούς, οἵτινες νομίζουσιν ὅτι τὰ γράμματα πρέπει μόνον ἐν τῇ σχολείῳ νὰ διδάσκωνται, ἀλλ' ἅς ἐνθυμηθῶσιν τοὺς ἀρχαίους προπάτορας ἡμῶν οἵτινες τὰ πλεῖστα ἐμάνθανον ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν τοῖς περιπάτοις· ἅς μι-

μηθῶσιν δὲ καὶ οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ἐργοστασιάρχαι καὶ οἱ τεχνῖται τοὺς ἐν Ἀγγλίᾳ ἰδίαι συναδέλφους αὐτῶν οἵτινες μόνον τῶν, ὁσάκις διδάσκαλός τις παρουσιάσῃ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἰς τὸ ἐργοστάσιον αὐτῶν ἢ εἰς τὸν κήπον ἢ εἰς τὸ ἐργαστήριον δεικνύουσι τὰ ἀντικείμενα τῆς τε ἰδικῆς τῶν ἐργασίας καὶ τῶν μαθητῶν αὐτῶν, τὰς πρώτας, ὕλας ἐξ ἧς ἕκαστον κατασκευάζεται, τὰ ὄργανα, τὰ ἐργαλεῖα, τὰς μηχανὰς καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν ταῦτα κατασκευάζονται καὶ οὕτω οὐκ ὀλίγον ὑποβοηθοῦσι τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου.

Ταῦτα ἀρκετὰ θεωροῦμεν πρὸς τὸ παρὸν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ σπουδαίου τούτου μαθήματος περὶ οὗ τόσα ἐγράφησαν καὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων λογίων καὶ παιδαγωγῶν καὶ ὑπὸ τῶν ξένων. Τῶν ἐπιθυμοῦντι δὲ νὰ ἴδῃ πλείω τούτων περὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ μαθήματος τούτου, τῆς ἱστορίας, τῆς ἐκλογῆς, τῆς ἀναπτύξεως καὶ διανομῆς τῆς ὕλης καὶ περὶ τῆς μεθόδου αὐτοῦ συνιστῶμεν θερμῶς νὰ ἀναγνώσῃ καὶ τὸ νεωστὶ ἐκδοθὲν πρακτικὸν ὄντως ἔργον καὶ πρωτοφανὲς εἰς τὸ εἶδός του, ἂν δὲν ἀπατώμῃται τοῦ κ. I. Παυλίδου σύστημα, τὴν *Διδακτικὴν ἀπὸ τῆς σελ. 223—244* ἐνθα θὰ ἴδῃ καὶ τὴν γνώμην τοῦ σφοῦ παιδαγωγοῦ Dittes λέγοντος περὶ βιβλίου. — Ἡ διδασκαλία τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων οὐδέποτε πρέπει νὰ μεταβληθῇ εἰς βιβλιοσοφίαν· ἐνώπιον ἡμῶν ἐκτυλίσσεται τὸ μέγα βιβλίον τῆς φύσεως· πρὸς τί τὸ βιβλίον; — Ἡμεῖς εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα περιοριζόμενοι ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ προσεχῶς ἡμῶν φυλλαδίου τῶν προτύπων μαθημάτων· διὰ δὲ τοὺς διδάσκοντας τὰ πρώτα μαθήματα τῆς πραγματογνωσίας συνιστῶμεν τὰ ὑποδείγματα τῆς διδασκαλίας τοῦ τμηματάρχου τῆς παιδείας κ. Γ. Παπασωτηρίου περὶ ὧν προσεχῶς θὰ γείνη λόγος.

Β'

ΓΛΩΣΣΙΚΑ

ΠΡΟΦΟΡΙΚΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΑΙ ΛΣΚΗΣΕΙΣ—ΚΛΙΣΕΙΣ ΑΠΟ ΣΤΟΜΑΤΟΣ — ΕΥΡΕΣΙΣ — ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ — ΟΔΗΓΙΑΙ.

Α'. Κύκλος (τάξις Α'.)

α') Πραγματογνωσίαν· ὀδηγία εἰς τὸ προσεχ. φύλ. Δύνανται τις νὰ εὕρῃ σελίδας ὀλοκλήρους περὶ σχολείου (1—3) οἰκίας (10—14) αὐλῆς (19—26) κήπου κλ. εἰς τὰ ὑποδείγματα διδασκαλίας τοῦ κ. Παπασωτηρίου, ἄτινα χάριν τῶν διδασκάλων καὶ μόνον ἐγράφησαν. Ἐὰν ρίψῃ ἢ νηπιαγωγὸς ἢ ὁ διδάσκαλος βλέμμα τι ἐπ' αὐτῶν θὰ πεισθῇ περὶ τῆς χρησιμότητος.

β') Ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων (Ἰδέ σελ. 11 ἀριθ. 1)

Ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων. Μενέλαε εἰπέ μοι ὅλα τὰ ὀνόματα τοῦ σπητιοῦ σας θὰ ἀρχίσῃς ἀπὸ τὸ ἰδικόν σου. — Ποῖος θὰ μοὶ εὕρῃ τώρα 5 ὀνό-

ματα, τὰ ὅποια νὰ φανερώνουν ἀγόριον. — Πέντε νὰ φανερώνουν κοριτσάκια. — (Εἰς πολλὰ χωρία κάμνουσιν σύγχυσιν τοῦ ἀρῆρου τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ. Οὕτω λέγουσιν ἢ πιτέρας μου ἢ Νίκος· ἅς τὸ προσέχη καὶ ἅς τὸ διορθώσῃ τοῦτο ὁ παιδαγ.)

γ') Κλίσεις ἀπὸ στόματος. — Τὰ τρίτα ἐν. τοῦ β-ηθ. Ἔχω.

— Πέτρε ἔχεις πατέρα; — Ἐὰν θελήσῃς νὰ εἰσηγήσῃς τὸν συμμαθητὴν σου Ἰάκωβον, ἐὰν ἔχη αὐτὸς πατέρα πῶς θὰ τὸν ἐρωτήσῃς. Ἐσ. Ἔχεις πατέρα; (Εἰς πολλὰ μέρη συγκόπτουν τὰς καταλήξεις οὕτω ἔχῃ πατέρα· ἀλλαχοῦ δὲν προσφέρουσι τὸ χ—εἰς εἰς — Τὸ α'. πρ. εἰς οὐ ἔχου· τὸ α' πληθ. εἰς οὐμι ἔχομι. Διὰ τοιούτων συχνῶν διαλέξεων δύνανται οἱ παρεσθαρμένοι τύποι νὰ διορθῶνται.) "Ὅλα τὰ εἶδη τῆς συγγενείας ἀδελφὸν ἀδερφὸν ἀδερφοῦ ἀδερφῆ (περὶ-συλλέγετε τοὺς τύπους ὄλους=διδάξατε θεῖον, θεῖαν, ἐξαδελφόν—ἐξαδέλφην, ἔγγονον, πάππον—μάμμην—ἀνεψιόν, ἀνεψιάν). Προσεχῶς περισ.

Β'. Κύκλος (Τάξις Β'. Γ'.)

Τὰ αὐτὰ προφορικῶς—ἀσκήσεις εἰς τὸ γράφειν ὀρθῶς τὰ ἀνωτέρω ὀνόματα τῶν συγγενῶν (πατέρα, μητέρα, θεῖον κλπ.

Γραπτὴ κλίσις τοῦ ἔχω πατέρα Ἡμεῖς ἔχομεν πατέρα ἔχεις π. σεῖς ἔχετε Ὁ Δημήτριος ἔχει πατέρα Οἱ συμμαθηταί μου ἔχουσι Ὀδηγία. — Ἐπὶ τῆς κλίσεως ταύτης τῆς φυσικῆς δύναται ὁ διδάσκαλος τὰ ἐξῆς γραμματικὰ νὰ διδάξῃ α') ὅτι τὸ ε λέγεται γράμμα φωνῆν διότι ἐξάγει φωνήν ἢ ὅποια ἀκούεται καὶ μακρὰν πολλὴ μακράν. β) "Ὅτι τὰ φωνήεντα, ἐπειδὴ εἶνε πλουσιώτερα εἰς τὴν ἀρχὴν ὅταν εὐρίσκονται θέλουσιν ἐν στολίδι περισσώτερον ἀπὸ τὰ σύμφωνα· τὰ στολίδια αὐτὰ εἶνε τὰ πνεύματα· γ') ὅτι τὸ ε εἶνε μικρὸν καὶ τὸ ο. ("Ἔχω μόνον ἀδελφόν—ἐγγονόν—ἀνεψιόν) δι' αὐτὸ θέλουσιν καὶ ἐν ἀπὸ τὰ μικρὰ σημεῖα ('') Ὁ διδάσκαλος ἅς προσέχη καὶ τὸ μάθημα τοῦτο νὰ τὸ καθιστᾷ ὅσον τὸ δυνατόν τερπνόν, καὶ εἰ δυνατόν ἱστορικόν· πολλὴ ἀρέσκονται οἱ μικροὶ παῖδες εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διδασκαλίας "Ἄς μὴ ζητῇ λόγους ἀπὸ μικρὰ παιδία, οἵτινες δὲν ἀρμόζουσιν εἰς τὴν ἡλικίαν ἀρκεῖ νὰ συνεπιθῇ ὁ παῖς εἰς τὸ πατέρα, μητέρα—ἔχω ἀδελφόν νὰ θέτῃ τὴν ὄξειαν. Εἰς τοῦτο μικρὰ τις ἀσκήσις ἀπαιτεῖται καὶ τότε δὲν θὰ βραδύνουσιν οἱ διδάσκαλοι νὰ ἴδωσι τὰ εὐχάριστο ἀποτελέσματα δ) μανθάνει τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτος ἀβιάστως καὶ φυσικῶς· ἀρκεῖ ἐπανειλημένως νὰ γραφῶσι, νὰ ἐξαλειφθῶσιν ἀναμιξ καὶ ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὸ τέλος, καὶ τὰνὰπαλιν· δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου θὰ παρατηρήσῃ ὁ διδ. ἢ ἡ διδ ὅτι ὁ μαθητὴς ἐντὸς ἐβδομάδος θὰ μάθῃ τόσα, ὅσα δὲν θὰ ἐμάνθανε διὰ τῆς γραμματικῆς τῆς ξηρᾶς καθ' ὅλον τὸ ἔτος ε') δύναται νὰ ἀσκή τὸς μαθητὰς εἰς τὴν αὐτὴν κλίσιν ἐξαλειφῶν γράμμα τι οὕτω ε. ω π. . . ερ. ζητεῖ νὰ συμπληρώσῃ ὁ μαθητὴς τὰ ἑλλίποντα. Καθ' ὅμοιον τρόπον θὰ κλίνη καὶ τὸ ἔχω μητέρα, ἔχω ἀδελφόν, ἔχω πάππον, ἔχω μάμμην, ἀδελφὴν ἐξαδέλφην κλ. ἢ καὶ τὰς ἀρνητικὰς προτάσεις δὲν ἔχω πατέρα, δὲν ἔχω οὔτε ἀδελφόν, οὔτε ἀδελφῆν· ἢ καὶ οὕτω ἔχω μόνον πατέρα, μητέρα δὲν ἔχω. Ἔχεις μόνον πατέρα, μητέρα δὲν ἔχεις· προσοχὴ εἰς τὰς τελευταίας συλλαβάς· πολλὰ παιδάκια κλίνοντα θὰ λέγωσι πατέραν, μητέραν ἅς διορθώτῃ ἐπισταμμένως ὁ διδ. ἢ καὶ οὕτω μὲ ἀλλαγὴν ἀντικειμένων — ἔχω πατέρα, — ἔχω ἀδελφόν—ὁ ἀδελφός ἔχει θεῖον κλ.

Β'. Ἀντιγραφὴν συστηματικὴν τῶν κυρίων ὀνο-

μάτων τῶν ἀρσενικῶν εἰς ος. Δημήτριος, Μενέλαος, Κωνσταντῖνος, Ἀθηνάσιος, Χηρίλαος, Νικόλαος, Βασίλειος, Γεώργιος, Ἐλευθέριος, (συλλαβισμός. Ἄς μὴ ἐπιμένη ἐν ἀρχῇ πολὺ διὰ τὴν κατανόησιν τῆς συλλαβῆς ληγούσης, παραλ. προπαλ. Τὴν προπαραλήγουσαν ὀλιγονδυσκόλως τὴν ἀντιλαμβάνονται. Δύνανται ὁ διδ. νὰ εὐκολύνῃ τὸ πρᾶγμα ἐὰν παραστήσῃ ὡς τρίτην συλλαβὴν λαμβάνων λέξεις τονιζομένας εἰς αὐτὴν εἰς ἣν ἀκολουθοῦσιν ἄλλαι δύο· οὕτω Δημήτριος. — Πόσαι συλλαβαὶ ἔρχονται κατόπι; ἐρωτᾷ — Γεώργιος; τὸς συλλαβάς ἅς παριστᾷ ὡς φωνὰς κατ' ἀρχάς.

Γ'. Ὁρθογρ. Γύμνασμα. Ἔχω πατέρα, ἔχω καίμητέρα. Ἔχεις μόνον πατέρα· μητέρα δὲν ἔχεις. Ὁ Δημήτριος δὲν ἔχει οὔτε πατέρα, οὔτε μητέρα, οὔτε ἀδελφόν οὔτε ἀδελφῆν. Ὁ Πέτρος ἔχει πάππον, ἔχει καὶ μάμμην. Ἐγὼ δὲν ἔχω πάππον.

Σημ. Τὰ ὀρθογραφικὰ γυμνάσματα θὰ γράφονται ἐπὶ τοῦ πίνακος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου· οἱ δὲ μαθηταὶ θὰ ἀντιγράφωσι καθαρῶς καὶ καλῶς ἐπὶ τοῦ τετραδίου τῶν· θὰ μελετῶσιν αὐτὰ ἀσχοῦμενοι καὶ κατ' ἴδιαν. Ἐννοεῖται ὅτι ὅσαι λέξεις θὰ τίθενται ἐν αὐταῖς πᾶσαι θὰ εἶναι γνωσταὶ εἰς τοὺς μαθητὰς. Ἐὰν συμβῇ νὰ ὑπάρχῃ λέξις τις ἀγνωστος ἅς ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν ἐπὶ ταύτης.

Γ'. Κύκλος. (Τάξις Δ'.)

Ὁνόματα φανερώοντα πρόσωπα. — Ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν τάξιν ταύτην εἰς τοιοῦτου εἴδους διδασκαλίαν πρώτην φορὰν εἰσέρχονται οἱ μαθηταὶ θὰ ἐπαναλάβωσι τὰ αὐτὰ καὶ ἐν αὐτῇ ἅς μὴ ἀρχίσῃ εἰσεῖτι ἢ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς γλώσσης.

Εὐρεσίς τεχνιτῶν εἰς πώλης. — Πῶς ὀνομάζεται ὁ πωλῶν βελία; — ἄρτον—κρέας—λάχανα—ὀπώρας; — Ἐνδύματα; — χάρτην—ὕφασματα—ὕαλους—ἄλευρον; — γάλα; — καπνόν; — Οἶνον; — (ἅς γράφῃ τὰς λέξεις ταύτας τὰς συνήθεις συχνά· εἶνε αἰσχος δι' ἡμᾶς ἐπὶ τόσα ἔτη νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ νὰ μὴ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ὀρθογραφῶσι τὰ ἐπαγγελματὰ τῶν τουλάχιστον· ἐν μέσσις Ἀθηναῖς γράφοντες πολλοὶ ἐπιγραφά; ἀνορθογραφοῦσι σρόδρα· δὲν εἶνε καθόλου δύσκολον νὰ μανθάνωσιν ὀρθῶς ταῦτα καὶ εἰς τὴν πρώτην ἀκόμη τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου).

Κλίσεις ἀπὸ στόματος καὶ γραπτῶς τὰ ἀνωτέρω. — Τρώγω τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν· παίζω τὸ μεσημέρι—γράφω τὸ μάθημά μου τὸ πρωί. — Καθαρίζω τὸ φόρεμά μου (εὕρητε 1ῶ — 20 ῥήματα εἰς ἴω, (ζυγίζω, μαυρίζω, σκουπίζω, τιγανίζω, ξεσχίζω, ροκανίζω, βροδίζω, σχίζω, νομίζω, ραβδίζω, ἀλωνίζω, δαυλίζω, ψιθυρίζω, ψηφίζω, θερίζω, κοσκινίζω, κλ. καὶ τὸ στραβὸν δαριίζω).

Ὁρθογρ. γύμνασμα. — Ὁ γαλακτοπώλης πωλεῖ γάλα. Ὁ οἰνοπώλης πωλεῖ οἶνον. Ὁ ἀρτοποιῶλης πωλεῖ ἄρτον. Ὁ βιβλιοπώλης πωλεῖ βιβλία. Ὁ ὀπωροπώλης πωλεῖ ὀπωρικά. Ὁ καπνοπώλης (ἅς προσέχη ὁ δ. θὰ γράφῃ ὑπὸ πολλῶν κατοπώλης κανὸ κλ.) Ὁ κρεοπώλης πωλεῖ κρέας κλ. Ἀφοῦ ὁ διδάσκαλος βεβαιωθῇ ὅτι καλῶς ἐμάνθον τὰς ἀνωτέρω ἀσκήσεις ἅς οἶδῃ καὶ τὸ ἐξῆς— Ὁ . . . πωλεῖ βιβλία—

Ὁ . . . πωλεῖ λάχανα — Ὁ . . . πωλεῖ χαρτὴν κλ.
 Ἄς κλίνωσι καὶ ἐγγράφως. Ἀγοράζω ἀπὸ τὸν βι-
 βιοπώπην βιβλία κλ.

Δ'. Κύκλος. (Τάξις Ε' καὶ ς'.)

Αἱ αὐταὶ ἀσκήσεις. — Κλίσις τοῦ ἔχω αὐτά-
 δελφον, κασιγνήτον, κασιγνήτην, μητροάδελφον, πατρά-
 δελφον, κλ. περὶ ὧν ἐκτενῶς εἰς τὸ προσεχές φύλλον.

Γ'

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Α'. ΤΑΞΙΣ

Ἡ ἔννοια τῶν πρώτων ἀριθμῶν. — Ἡ ἔννοια τῆς μονάδος 1. Εἷς — μία — ἕν. — α 1 — τοῦ δύο 2.

Συνδιάλεξις ἐπὶ ἀντικειμένων εἰλημμένων ἐκ τῆς πραγμα-
 τογνωσίας. — Ὁ παιδαγωγὸς ἀπευθύνει τὴν ἐξῆς λ. γ. ἐρω-
 τησιν. — Τίς μᾶς φωτίζει καὶ μᾶς θερμαίνει τὴν ἡμέραν (ἥλιος).
 Πόσοι ἥλιοι ὑπάρχουσι τὴν ἡμέραν εἰς τὸν οὐρανόν; — Ἐνας
 εἷς. — Σελήνην. — Πόσα ὠὰ γενᾷ τὴν ἡμέραν ἡ ὄρνις. — Ὅταν
 γράφω εἰς τὸ ἀβάκιον, πόσα κονδύλια κρατῶ εἰς τὴν χεῖρά μου
 τὴν δεξιάν; — Ἐπὶ τῶν μελῶν. — Οὕτω δεικνύων τὸ μέτωπον
 ἐρωτᾷ πόσα μέτωπα ἔχει. — Στόματα. — Ἄξις πραγμάτων
 μιᾶς πεντάρας τὰ ὅποια ἀγοράζει ὁ παῖς, κλπ. Ἡ γραφὴ γί-
 νεται καὶ ἐναερίως καὶ ἐπὶ τοῦ πίνακος.

Ἡ ἔννοια τοῦ ἑνός. — Χεῖρας. — Πόδας. — Πτέρυγας τῶν
 πτηνῶν. — Ἡ δεκάρα δύο πεντάρας. — Παράθυρα δύο. — Ἀδελ-
 φοί — συγγενεῖς κλπ. Διὰ τὴν ἐπιτυγχάνηται ἡ λεγομένη συγ-
 κέντροσις τῶν μαθημάτων, ἃς λαμβάνη ὁ διδάσκαλος τὴν
 αὐτὴν ὕλην, ἣν ἀνέφερεν εἰς τὴν πραγματογνωσίαν, εἰς τὴν
 ἠθικὴν διδασκαλίαν, εἰς τὰς ἀσκήσεις.

Ἡ ἔννοια τῆς προθέσεως. — Ὁ πατὴρ τοῦ Ἀναστασίου ἔχει
 ἐν ἀγοράκι τὸν Ἀναστάσιον καὶ ἐν κοριτσάκι τὴν Ἑλένην· πόσα
 παιδάκια ἔχει; — Λεωνίδα, πόσας ἀδελφὰς ἔχεις; — Μίαν. —
 Πόσοι ἀδελφοὶ εἴσθε ὅλοι;

Ἡ ἔννοια τῆς ἀφαιρέσεως. — Ὁ πατὴρ τοῦ Νικολάου τῷ
 ἔδωκε δύο πεντάρας· μετὰ τὴν μίαν ἠγόρασεν ἐν κονδύλι· πόσας
 ἔχει. — Τὴν ἄλλην ὅτε εἶδεν ὅτι ὁ πτωχὸς συμμαθητῆς του δὲν
 εἶχε κονδύλι τοῦ ἠγόρασε καὶ αὐτὸς ἄλλο ἕν. Πόσας ἔχει; κλ.

Ἡ ἔννοια τῆς προσθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως. — Ὁ Ἰωάν-
 νης ἔχει ἐν σφαιρίδιον· παίζει καὶ κερδίζει ἄλλο ἕν· κατόπιν
 ξαναπαίζει καὶ χάνει καὶ τὸ ἰδικόν του καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἐκέρ-
 δισε· πόσα ἔχει κλ.

Β'. ΤΑΞΙΣ

**Ἐπανάληψις τοῦ Ἀριθμητικοῦ διαστή-
 ματος 1 — 20 ἐπὶ τὰς τέσσαρας πρά-
 ξεις. Ἀσκήσεις καὶ προβλήματα
 ἀπὸ μνήμης.**

Πόσους ἀδελφούς ἔχεις; ἀδελφάς; θείας, κλ. Ἀριθμησον ὅλα
 τὰ πρόσωπα τῆς οἰκογενείας σου; Εἰπέ μοι πόσους συμμα-
 θητὰς γνωρίζεις; — Πόσα φωνήεντα ἔχει ἡ λέξις μήτηρ; — συμ-
 φωνα; — Ἡ λέξις θεός, θεία — πάππος — ἔγγονος — υἱός. — Ποῖα
 εἶνε περισσότερα; — Ἡ λέξις σχολεῖον. (Διὰ λέξεις νὰ γράφω-
 νται ἐπὶ τοῦ πίνακος).

Γράψατε διὰ γραμμάτων, εἴκοσι στρατιῶται· (καὶ ἐνταῦθα
 ἐκ τῆς ὕλης τοῦ Γλωσσικοῦ μαθήματος οὐκ ὀλίγον θὰ βοηθη-
 θῶσιν οἱ μαθηταί· ἃς γράφῃ διὰ γραμμάτων ὁ διδάσκαλος
 συχνὰ τοὺς ἀριθμούς καὶ νὰ ἀπαιτῇ, ἵνα ἀντικαθιστῶσιν οἱ
 μαθηταὶ διὰ ψηφίων ἢ τανάπαλιν· οὕτως ἐνισχύονται καὶ
 εἰς τὴν ὀρθογραφίαν τῶν ἀριθμῶν. Ἄς ἐπιμείνη πολὺ εἰς τὰς
 ἀπὸ μνήμης ἀσκήσεις· μόνον, ὅταν βεβαιωθῇ ὅτι οἱ μαθηταὶ
 δύνανται νὰ λύσωσι καὶ σύνθετον ἀσκήσιν καὶ πρόβλημα, τότε
 ἃς ἐπεκτείνῃ τὸν κύκλον πέραν τοῦ εἴκοσι. Θὰ ἐπαναληφθῇ
 καλῶς ἐκάστη σειρά τοῦ 2, 5, 4, 3, 6, 9, 8, 7, 10· τὰς σει-
 ρὰς ταύτας θὰ ἀναπτύξῃ ἡ «Παιδεία» ἐν ἐκτάσει διὰ τὴν πρῶ-
 τὴν τάξιν· διὰ τὴν β' τάξιν θὰ ἀναπτύξῃ τὰς μεγάλας σειρὰς
 μέχρι τοῦ 100 ἰδίᾳ συστηματικῶς τὸν πολλαπλασιασμόν· τὰς
 μεγάλας σειρὰς πέραν τοῦ 11 τῆς διαιρέσεως θὰ ἀναπτύξῃ διὰ
 τὴν γ' τάξιν.

— Ἐνεκα ἐλλείψεως χώρου παραλείφθησαν τὰ γεωμ. σχή-
 ματα καὶ τὰ ποικίλα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ — ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Ἀργοστόλιον κ. κ. Γ. Μπουκουβ. ἐπιθ. Ἀπεστάλη καὶ
 ὑμῖν τὸ α' φύλ. ὡς καὶ πᾶσι τοῖς συναδέλφοις κ. ἐπιθεωρηταῖς.
 — Ζάρκον. Τρικ. κ. Α. Βλῶν. Ἐπιστολὴν ὑμῶν συνοδου-
 μένην συνδρομῇ ἐλάβομεν· ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς δ' ὑμῶν, ὅπως τὸ
 ἔργον ἡμῶν, ὅπερ, ὡς λέγετε, θὰ πληρώσῃ κενόν καὶ θὰ ἀποβῇ
 ὠφελιμώτατον εἰς πάντα ὀργῶντα πρὸς τὰ κρείττω, τύχη τῆς
 ὑποστηρίξεως πάντων τῶν συναδέλφων καὶ τῶν γονέων τῶν
 ἐχόντων ἔννοιάν τινα τοῦ προσορισμοῦ αὐτῶν, εἰλικρινῆ πρὸς
 ὑμᾶς ἐκφράζομεν εὐχαριστήρια· ἐὰν δὲ σᾶς ἐμιμοῦντο καὶ οἱ
 συναδελφοὶ ὑμῶν, τότε σᾶς διαβεβαίωομεν, ὅτι πολὺ ταχέως με-
 τὰ τὴν αὐτὴν συνδρομὴν ἡ «Παιδεία» διπλασίαν θὰ παρεῖχε τὴν
 πνευματικὴν αὐτῆς τροφήν τοῖς ἐργάταις αὐτῆς. — Τοῖς ἀπο-
 κατερήσασιν ἀπαντῶμεν τὸ τοῦ Χρυστόμου. «Ὅταν μηδα-
 μῶθεν ἀνθρωπίνης βοήθειας ἐλπίς ἡμῶν ὑπάρχῃ, μὴ ἀπογῶ-
 μεν, μὴ ἀτονίσωμεν, ἀλλὰ τὴν ἄγκυραν τῆς πίστεως ἀρπάσω-
 μεν· ριψώμεν τὸ ἐργαλεῖον τῆς ἐλπίδος μὴ εἰς θάλασσαν, ἀλλ'
 εἰς οὐρανόν καὶ τὸ χειμαζόμενον σκάφος τῶν κινδύνων ἀπαλ-
 λαγήσεται.» — Τῶν κυρ. παρορ. κατὰ τὸ προηγ. φυλ. σελ.
 3. στήλ. Α'. ἐβδόμης σειρᾶς περιελήφθη ἡ λέξ. δέν· συμπλ.
 οὕτω. Τοιαυτὴ δὲν ὑ-) εἰς τὴν 10 σελ. Στ. Β. εἰς τὸ τέλος
 τῆς 42 σειρᾶς παρελείφθη ἑλοκλ. ἡ φράσις ἀλλ' ἀποφεύγομεν
 τοῦτο μεν, ἵνα μὴ κόπον τοῖς ἀναγνώσταις ἐμποιήσωμεν, τοῦτο
 δὲ, διότι καὶ τὸ ὅλον φύλλον, ἐὰν πρὸς τοῦτο διέθεμεν, πάλιν
 θὰ ἔλειπεν ἡμῖν ἐπαρκῆς χώρος.

**Τὰ ἄρθρα τὰ ἀποσταλέντα ἡμῖν ὡς καὶ
 αἱ κρίσεις τῶν βιβλίων θὰ δημοσιευθῶ-
 σιν εἰς προσεχῆ φύλλα ἔνεκα ἐλλείψεως
 χώρου. Τὸ α'. φύλλον ἐξαιρετικῶς ἤτο
 ηὔξημένον κατὰ τέσσαρας σελίδας.**

Παρακαλοῦνται οἱ λαβόντες καὶ τὸ β'
 φύλλον νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἀποστολὴν
 τῆς μικρᾶς ἤδη συνδρομῆς, διότι ἡ
 «Παιδεία», καὶ δαπάνης οὐ μικρᾶς δεῖ-
 ται λέγει ὁ Λουκιανός.

**Οἱ μὴ λαμβάνοντες ἀριθμὸν τινὰ ὀφεί-
 λουσιν ἐνωρὶς νὰ μᾶς εἰδοποιῶσιν, ἄλλως
 τὰ παράπονα αὐτῶν δὲν θὰ γίνωνται δε-
 κτά.**